

В ЧАСІ ПРОВІНЦІОНАЛЬНОГО З'ІЗДУ ТУРФДІМ В ЕДМОНТОНІ.

Тов. І. Навізівський про політичне та економічне положення в Польщі, Румунії на Західній та Радянській Україні.

"Підземна Галичина."

В днях 20, 21 і 22 грудня 1928 р. відбувся провінційний з'їзд ТУРФДім в Едмонтоні.

На цьому з'їзді не тільки що було найбільше число делегатів і делегаток, але на ньому обговорювалося найбільше нових і важких справ, яких не порушувалося на попередніх з'їздах. Та про це мабуть напише хтось інший, а я хочу торкнутися тільки підприємств, що відбулися під час з'їзду.

В суботу, 22 грудня Драмагурток при відділі ТУРФДім в Едмонтоні відіграв драму М. Ірвана на 5 дій п. н.: "Підземна Галичина".

Гра на загал випала досить добре. Публіка заховувалася спокійно і з великою увагою слухала за кожним словом і рухом аматорів.

Та жаль тільки було тої публіки, що з браку місця вернулася додому. Ще далеко до восьмої години, як сали У.Р.Д. була заповнена по береги. Щоб драма не затягнулася до пізньої ночі, куртина піднялася в год. 8. вечером. Як жаль було відправити людей, які спішили 5-6 миль, щоб заховити місце, та мусіли з наріканням вертати додому. Та справу за малої сали У.Р.Д. для едмонтонської публіки едмонтонські робітники і робітничі мусіли розв'язати в короткі мусі.

Масове віче т. Навізівського.

В неділю, 23 грудня в 2-ій годині по полудні почалося масове віче, на якому промовляв т. Навізівський, який розпреділював допомогу потерпілим від повені в Галичині й на Буковині, що її зложили українські робітники й фермери в Канаді.

На віче зійшлося так багато людей, що знову з браку місця мусіли вертати додому. Віче затягнулося до пізної ночі. Тов. Навізівський говорив близько 3 години. У своїй промові змалював він економічне й політичне положення в шляхетській Польщі й боярській Румунії. Нема країни, в якій свавільство, підкуство, хабарництво, переслідування і знущання над робітниками й селянами та поступово інтелекцією могло-б дорівняти румунській ситуації. Жорстокість і несправедливість переходить всякі межі, які історія знає. У Румунії за долара можна підкупити найнищого сигуранчика й саму королеву. Навіть тов. Навізівського було заарештовано. За що, то й до сьогодні ніхто не знає. Мабуть на те, щоб дістати хабара.

Национальні меншости румунізуються на 100 процент. Найвищими слугами й доносчиками румунських бояр є українські патріоти. Щось подібного діється і в шляхетській Польщі. Українські патріоти з УНДО об'єдналися з польськими панамі й торгують бідним робітником і селянином. Між селянами і робітниками клеветить. Польща як на вулкані. Очі робітників і селян звернені на схід.

Не роки, а дні числять, коли вже прийдє той час, що суднями будемо ми. Також т. Навізівський згадав, з якими великими труднощами прийшлося йому розпреділювати допомогу, бо робітничо-селянський комітет було розв'язано, а деяких товаришів арештовано. Все-ж таки по довгих трудах т. Навізівський добився того, що дозволено йому розпреділювати допомогу в присутності детектива, щоб не ширива більшовицької пропаганди.

Допомогу т. Навізівський роздавав тільки бідним, без огляду на те, яких хто поглядає та якої національності. Згадав т. Навізівський і про допомогу інших організацій, як УНДО, до якого приєднався канадійський патріот зі своїм Черво-

Цей комітет роздавав гроші тільки своїм однодумцям і то більше позичав для підтримки патріотичних інституцій, бо мова: дай бідному гроші то він їх з'їсть і з того не буде ніякої користі.

Давав і митрополит Шептицький своїм попом та церковним зверхникам, тільки не бідним.

Помимо того, що з браку місця багато присутніх мусіли стояти цілий час на ногах, промову т. Навізівського вислухали з великою увагою. Після промови присутні ставили ряд запитань, на які т. Навізівський вдовольно відповідав. Віче закрило окол. 6-ї години вечером.

Концерт.

Цього самого вечера був в У.Р.Д. концерт. Вже й самий не знаю, як почати про концерт. Між вічем, що закінчилось окол. 6-ї години, а концертом, що мав початися у годині 8.30, не було ніякої перерви.

Зараз по вічу проголошено вечером, яку товаришки приготували в шкільній салі для делегатів і гостей. Одні вечеряли, другі чекали своєї черги. В салі У.Р.Д. як в улію. Гамір, дискусії. Ті, що повечеряли, засідали свої місця в салі У.Р.Д., другі йшли їсти. Гости з фермів не опускають сали У.Р.Д., бо знають, що в 7-й годині вже трудно буде дістатися. Так воно й було. Концерт проголошено у 8.30, а в 7.30 вже й за долара не купиш місця. Щоб цілу годину не мучити публіку, концерт почав у 8. годині, тобто пів години скорше, як було проголошено.

Скільки людей вернулося додому не знаю, але з певністю, заповнили-б ще одну таку сали, як У.Р.Д. Тут ще раз зауважу, що У.Р.Д. в Едмонтоні ніяк не відповідає своїми розмірами едмонтонському українському населенню. Робітники й робітничі Едмонтону вже повинні над цю справу подумати серйозно. Всі концертні точки під діригентурою т. Вихрестова випали дуже добре. В половині програми забрав слово т. Гнатюк з Вегревил, який говорив про завдання й досягнення нашої культурно-освітньої організації ТУРФДім в Канаді.

Помимо того, що концерт почався в 8. годині вечером, затягнувся аж до пів дванадцяти вночі.

Віче про С.Р.С.Р. взагалі, а Україну зокрема.

В понеділок, 24 грудня, 1928 р. в год. 8. вечером почалося масове віче, на якому говорив т. І. Навізівський про культурне досягнення С.Р.С.Р. взагалі, а України зокрема. Людей, як і на попередніх підприємствах, битком набито. Перш всего т. Навізівський порушив політичне й господарське життя в Польщі й на Західній Україні, щоб можна порівняти з розвитком господарським на Радянській Україні. Політичне життя в Польщі жалюче. Тюрми переповнені політв'язнями. Навіть послід, як нетихаких осіб, саджають в тюрми. Колись в Польщі конфіскували статті, а тепер конфіскують цілий наклад газети. Українські школи польонізують. Торговля дуже хромає. Промисл упав. Ліси винищують доми деревом спалчують довги закордонним капіталістам.

На Західній Україні міста й містечка переповнені військом і поліцією. У вагонах всюди жандарми. Польська шляхта неспівна свого панування. Вступивши на територію Рад. Республік, зараз людина чужий гість. Тим більше, що є

нізацій. Коли бізнесмен, то перешують більше.

Життя культурне розвивається. На базарі повно книжок на продаж. Якщо книжки не розпродаються за два-три місяці, то пізніше продаються за третину попередньої ціни.

У містах населення зростає. Харків переповнений, що трудно знайти помешкання. Коли брак помешкань для робітників, тоді неманів "муфунть" з помешкань. Будинки державної промисловости в Харкові найкращий в цілм С.Р.С.Р., коштують окол. 14,000,000 карбованців. У фабриках у Харкові, де виробляють трактори, працює поверх 6,000 робітників.

На фабриках кожний робітник дістає місяць відпустки в рік з новою платнею. Хлопець чи дівчина понизше 18 літ не сміє робити більше як 4 години денно. Середня платня робітника 97 карбованців в місяць. Там, де перетоплюють залізну руду, працюють тільки по 4 години денно. У металургійних заводах в Дніпропетровську працює окол. 21,000 робітників.

Найбільша будівля не тільки в С.Р.С.Р., а то й цілій Європі, це Дніпрогидростан на Україні, який коштують окол. 200,000,000 карбованців. Населення всіма силами влязлося за освіту, тобто за газети й книжки. В одному невеличкому селі, де за цнр. приходило всього три газети, тепер самого "Радянського Села" приходять 163 чисел.

За 1927 рік видано більше українських книжок, як за ціля за 119 років.

У в'язницях в'язні працюють за гроші. Там-же вичують вського ремесла; грають преставлення, устроюють лекції і т. инше. Бібліотека у харків-

ській тюрмі числять більше, як 6,000 книжок.

Комуни розвиваються. Мігаєвська комуна, в якій є майже самі канадійці, вартує від 2-300 тисяч карбованців.

У парках справді відпочинок і розривка: кіно, театри, концерти, віча, музеї, вські розривки і т. и.

Можна сказати, що культура матеріальна й духовна в цілм С.Р.С.Р., а на Україні зокрема, розвивається багат скорше й краще, як в найбільших капіталістичних країнах.

Тому-то капіталісти цілого світа стараються робити вські перепони в господарським і культурним розвитку, щоб С.Р.С.Р. ослаблять, а навіть спровокувати до війни. Однак на сторожі С.Р.С.Р. стоїть не тільки Червона армія, але стоїть кожний робітник і селянин, стоїть мільйони робітників й селян цілого світа. В цім і є запорака існуванню С.Р.С.Р. — так закінчив свою промову т. Навізівський. А гавкання назших твердолобих самостійників на Радянській Республіці шкідливо або помагає настільки, що й гавкання собаки на місяць.

Тов. Навізівський говорив 3 і пів години й люди слухали з великою увагою. Опісля було ще до 30 запитань, на які т. Навізівський відповідав вдовольно.

На останку т. Навізівський показав окол. 40 світлинних образків з життя на Рад. Україні, якими публіка незвичайно зацікавилася.

Варто-б, щоб т. Навізівський віддавав всі більші й менші місцевости, навіть по фармах та відкрив очі всім тим, які до цього часу дають себе дурити, та на всі боки натягати вським дурисвітам.

Присутний.

Едмонтон, Ата.

ОГЛЯД СУЧАСНОГО ПОЛІТИЧНОГО ПОЛОЖЕННЯ В РУМУНІІ.

(Стаття надіслана до "У.Р.В." з Чехословаччини.)

(Докінчення.)

Правительство Братіану уступило присудуванє як внутрішнім напором мас, які ще надто дезорганізовані, так і силую заграницного капіталу, який знає, що трудящі маси Румунії не будуть воювати проти своїх братів по той бік Дістра. Заграницний капітал не знає і цей же капітал вчуєа керму держави досить повільному Манію, щоб цей перш за все успіхів революціонізовані маси та зискав їх для війни проти Радянського Союзу, бо не можна вести війни і то проти СРСР з так недоволеними робітничими масами. — Манію перевернувши керму зараз-же оголошує ряд полекх як: знесення стану обложі, знесення цензури часописів, пошти і телеграфу, свобода преси і збірня та де-які права (пока обіцянки) цілковито обезправленим национальним меншостям і т. д. Але співробітник Манію Вайда-Воевод проголошує на передодні перебрания влади нац. цар. партією, "коли наша партія прийде до керми, то візьме комуністам охоту і право прилюдно признавати себе комуністами. От-же права нацменшостям, які лояльно ставляться до румунської держави, свободу преси, яка буде свобідно агітувати за інтервенцією проти СРСР.

Грубо помилуються деякі наївні поступки угрупування зах. Європи, які бачуть в новому правительстві новий режим, нову еру в політичному житті Румунії. Коли вже дивитися на правительство Манію, як на нову еру, то обовязково треба додати, — еру зсиленого, припшищеного, більше рационального і рафінованого підгтовування нападу на державу робітників і селян на СРСР.

Позичка, стабілізація, — от гасла нового правительства. Але позичку можна дістати від групи "Blair-Dillon-Read" тільки через Німеччину. Взагалі заграницний капітал старається заінтересувати Німеччину Румунією. З однієї сторони це йому вигідно тому, що німці

ських імперіялістів, про які радянська і комуністична преса цілого світа не раз писала і пише, найкраще виявляють себе в румунській політиці, яку так маркантино приписано правительству Манію.

Першим серйозним кроком у заграницній політиці правительства Манію є недавню підписання договір між Румунією а Німеччиною. Десять літ не могли панове вирівнятися, аж сьогодні. От як виглядає в найголосніших ризах це вирівнання: Румунія зобов'язується готівкою 75.5 мільйонів державних марок, які Німеччина сплатить в 4 річних ратах і Німеччина зрєкається винагорождения за майно при Держбанковій (Reichs Bank) а Румунія не онтує на виплату в лекх Румунія зрєкається користуватися правом арт. 297 Версальського договору, на підставі якого вона (Румунія) має право сконфіскувати німецьке майно, яке надобиться в Румунії, Румунія зобов'язується викупити позичкові папери, які надобиться в руках Німеччині, що з передв'язні, дальше — папери ріжних позичок, які є в руках німців а навіть ті, які в році 1916 були евакуовані в Росію, а тепер надобиться в руках Німеччини будуть вповні викуплені румунським правительством. Так зв. "малі позички", які доходять до суми 1950 мільйонів левів були викуплені.

Хто хоч трохи знакомий зі спором між німецькими і румунськими капіталістами, а голвно претензіями послідних здивується таким наглим зворотом. Підпис так некорисного для Румунії договору означає тільки, що і тут "впливають" ті, які помогли Манієві до керми.

Позичка, стабілізація, — от гасла нового правительства. Але позичку можна дістати від групи "Blair-Dillon-Read" тільки через Німеччину. Взагалі заграницний капітал старається заінтересувати Німеччину Румунією. З однієї сторони це йому вигідно тому, що німці

вкладанням капіталів у Румунії, з другої сторони Німеччина, яка візьме участь у вкладанні капіталів буде заінтересована в задержанні "status quo" в Румунії а тим самим Німеччина втягається шдильше до протирадянського блоку. На діпсну зміну режиму в Румунії, яка може бути тільки ділом рук працюючих мас, Німеччина відповість висилкою "крейсера А" а це дуже важке для панів Чемберленів і Ко.

"В кожному разі є дуже потішним факт, що нове правительство отирає границі перед чужим капіталом і бажає відновити господарський мир передусім із Німеччиною", пише "Таймс" з дня 19. XI. ц. р. І той же "Таймс" пише далі: "Помимо того становить Манію не легке. Селяне очікують підвищення ціни на хліборобські продукти і полекшення екзистенції, урядовці підвищення платні, але ані Манію не в силі почерком пера творити чуда".

З Німеччиною вирівнано, її задоволено, але чи вирівналося це правительство зі селянством і взагалі широкими трудящими масами? Чи їх жалдання і надії задоволено? Ні! Цього й не може бути.

Люді, якими жило голвно селянство деяких частин Румунії, зникнуть, як тільки вони побачуть, що нове правительство не в силі змінити їх тяжкого положення. Манію сам зирє зі себе аверол "демократа", яким він так старанно старався себе окутати. — А що тоді? Тоді одинокий можливий вихід — рволюція.

P. V.

ОРГАНІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ СЕКЦІЇ ПРИ АКАДЕМІЇ ХУДОЖИХ НАУК У МОСКВІ.

Недавно відбулися в Академії Художних Наук другі збори ініціативної групи українців у Москві, щоб намітити дальший план роботи секції. Секція поставила перед собою завдання популяризувати українську культуру, мистецтво та музнку серед російського робітництва не терені РСФФР. Секція як така, вже фактично організована й влязла до практичної праці. Намічено до науково-дослідчої праці запросити всіх наукових діячів у царині українського мистецтва у Москві. Для доповідей намічається запросити в Україну відомих учених діячів в ділянці української художньої культури: професорів, лекторів, художників, артистів та літераторів. Останні повинні вступити з доповідями перед широким робітничою аудиторією Москви. У плані роботи секції є запрошення до Москви Леся Курбаса, щоб він зробив доповідь про досягнення Березілля та про розвиток театрального мистецтва на Україні.

КУЛЬТУРНИЙ ЗВ'ЯЗОК З ЗАКОРДОНОМ.

В Харкові організовано всеукраїнське товариство звязку з закордоном. Голова товариства Полонський у розмові з кореспондентом "Пролетарської Прави" подав ось такі про нього інформації: Діяльність Товариства розвивається успішно. До складу Т-ва вступило 50 організацій а також шириться індивідуальне членство. Вже налагоджено обмін книгами та науковими працями з низкою європейських країн. У Харкові за 2-3 тижні відкривається вистава японської та німецької дитячої книги. Ці вистави влаштують місцеві японські та німецькі організації. Крім того, німецька асоціація художників пропонує організувати в Харкові виставу німецької графіки, але з умовою, що українські організації влаштують виставу графіки в Німеччині.

До дня ювілею Академії Наук запрошено до Харкова деяких великих учених та письменників заходу. На ділі товариство має організувати вчених радянських фахівців, що їздили-б закордон, щоб популяризувати досягнення науки та техніки.

КУТОК Ц.В.К. ТУРФДІМ.

(До відома всім відділам і товариствам ТУРФДім.)

ВИПОВНЯЙТЕ СВОЮ НАЛЕЖИТЬСЯ.

Дорогі Товариші! Центральний Виконавчий Комітет ТУРФДім повідомляє Вас про деякі важні передз'їздові справи, які відділові секретарі повинні виповнити вчасно.

Ще в листопаді минулого року розіслано до всіх відділів об'явки, в яких згадувалося про довги, що відділи доводять до Ц.В.К., але на жаль до цього часу мало відділів відгукнулося на наш заклик. Тому ми примушені ще раз про цю справу заговорити вже на сторінках нашої преси.

Багато відділів доводять за членські степлі, печатки, освітній фонд і шкільні підручники, а навіть за кошти подорожжів делегатів на Дев'ятий З'їзд. Вже зближається Дев'ятий З'їзд ТУРФДім і знову будуть кошти, а тут ще не заплачено довгів за минулий з'їзд. Товариші, пам'ятайте, що Ц.В.К. мусів виплатити гроші тим відділам, що заплатили більше за подорож, як на їх відділ припадає, а від деяких відділів не отримано нічого ще й до тепер.

Коли перечитаєте це в газеті, то подивіться в свої книжки, чи Ви належите до тих, що доводять до Ц.В.К. Коли так, то старайтеся вислати свій довжок таки зараз, а вже в крайньому разі передайте рахунок і гроші делегатові, коли буде їхати на з'їзд.

ВИПОВНЯЙТЕ МІСЯЧНІ ВКЛАДКИ.

Звертаємо увагу й на це, що всі секретарі подбали зібрати всі місячні вклади від членів і прислали всі звіти не пізніше до 10 січня. Пригадуємо це тому, щоб потім не було нарікань. Членські книжочки на 1929 рік вже видруковані і їх тільки повинні вислати та розішлати до відділів. Книжечки му-

сять бути готові ще до з'їзду і тому треба з цєю справою не затягати, а зараз виповнити цей обовязок, щоб ми знали кілько вислати книжечку до кожного відділу.

ПРИСЛАЙТЕ КВЕСТІОНАРІ НА ЧАС.

До всіх відділів ТУРФДім і Товариств розіслано передз'їздові квестіонарі з запитаннями, на які треба відповісти коротко й працю вашого відділу через минулий рік і заслати їх до Ц.В.К. ТУРФДім. В цих квестіонарах ми згадували, щоб секретарі постаралися їх виповнити і заслати до Ц.В.К. до 10. січня. Тепер це раз пригадуємо Вам, що ці квестіонарі ми мусимо мати на руках, щоб після них виготовити на з'їзд діаграми для вистави досягнень і розвитку наших організацій, а також виготовити звіт про стан наших організацій на Всекраєвий Дев'ятий З'їзд.

Всі ці організаційні обовязки повинні бути сповнені до Дев'ятого З'їзду так, щоб на Ювілейний З'їзд ТУРФДім ми могли заманіфестувати наші досягнення і здобутки за минулих десять років.

СТІННІ ГАЗЕТИ.

Пригадуємо всім відділам і товариствам ТУРФДім, Жіночої Секції і Секції Молоді, щоб прислали до Ц.В.К. свої стінні газети для вистави в часі з'їзду. Газети вислати як старі, так і теперішні. Дуже добре буде, якщо пришлеть перші числа, якщо вони в кого зберіглися. Так само присилайте ручні вироби, голівні ті, що їх вишивали чи шили діти, членкині відділів Секції Молоді у своїх гуртках.

Всі ці речі присилайте вчасно, що найменше два тижні перед з'їздом вони повинні бути в Ц.В.К., аби був час їх переглянути та впорядкувати для вистави.

T. Кобей, управитель.

ОДИН НА ТРОХ.

Капіталіст — Професор-крутій — Лінох-незадар — Робітник.

Капіталіст:

Друзі мої, ми у світі Оцю чвірку творим, Але кому легше жити — Дайте поговорити. А почну я сам від себе: Це-ж мені найліпше, Бо у мене тих грошенят Таки є найбільше. Я за гроші все дістану, Як в самому раю, Найліпше й напиться, Коли загадаю. Вчені думають за мене, І дають поради, Директори знов про бізнес Мають все наради. За порядком наглядають Боси знамениті, А рахунки виконують Клерки працюючі. Робітники мільйонами Товари розпродують І гроші присилають. Ось в такім то яспім стані Мої дні минають, Кожного дня з ріжних боків Гроші прибувають. Лиш одно на кожнім кроші Мущу пам'ятаю, Щоб найліпше все набути — Дорого продати. Усі мене поважують, Стоять в ласку мою. Всі за мною потокують — І правда за мною.

Професор-крутій:

Так, за гроші всього купити, Про все це я знаю, Знаю тому, що високу Науку в маю. Твоїм майном аж так дуже Хвалитись не можна, Бо не є річ намачальна І стратити можна. Наука — скарб найдорожчий! Лиш подумай, брате: Вогонь не може спалити, Ні вода забрати, За науку, мільйон брате, Я маю до скому Чести, слави і грошенят — Чого лиш захочу. Пани дають їсти-пити Мені за науку, Дають гроші в нагороду Та ще й тиснуть руку. А я їм тих теревенів Купу наговорю, Про атоми, електрони І про золото в морю. Скажу як то з ложки води Може бути сила, Щоб у найбільшій фабриці Машини гоніла. Пейзольогію згадаю

Лінох-незадар:

На подібну тему. Бо то вінні треба знати Як у світі жити, Треба вміти між деревом У лісі ходити. Лінох-незадар: Що то вінні в таке верзете? Ось я без науки, Жию собі кожного дня І не терплю муки. Думка в мене ось така то: Щоб з дня на день жити І щоб було хоч миль небудь Життя наповнити. За грошми я не вляганю, Бо не маю кисту, А вчитись також не хочю, Бо в голові тише. І без журби на цім світі Я так проживаю, Що один лиш проминає — Другого чекаю. Нащо мені журитися, Кипоту питати, Як я знаю, що й без того Можна жити мати. До праці йти я не хочу Даремно томитися, Бо все одно пан забере І нічо не лишиться. А про завтра то я також Журитись не буду, Бо хто знає чи я завтра Між живими буду.

Робітник:

Значить, що мені найліпше На цім світі жити, Бо самий я мущу всіх вас Вбрати й накорити. Бо ви трутні, ви вероби, Круті нічмені — Прийдеться й вам працювати На свій хліб шоденний. Оцей перший тятє з мене Соки на фабриці, В інші часи знову другий Плете небезліп. Третій знову недаблявий, Але їсти хочє, Тай тому він підвас стравку Скебує охоче. Геть віліся, ви погані, Не могу дивитись, Сидите на мой спінні, Ще й годні хвалитись?! І так жию всі нероби Без труда гієнкого, А з працюючої класи Сміються тизенко. Але прийдє час, що-ж кожний Нероба нічмений, Буде самий працювати На свій хліб шоденний. Прийдє той час, який згодом Мусить всьх зрівнати, Що будуть всі працювати